

мыванием устойчивых возрастных ориентиров, ростом индивидуализации развития, уменьшением влияния генетических и ростом влияния социальных факторов.

Ключевые слова: личность, взросление, юношеский возраст, подросток, периодизация развития, отрочество.

УДК 37.378

ATMOSFERA PANUJĄCA W RODZINIE A FASCYNACJA SERIĄ POWIEŚCI Z CYKLU «50 TWARZY GREYA» - KOMUNIKAT Z BADAŃ

Urszula Kempieńska

adiunkt, Wydział Nauk Pedagogicznych,
Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku
e-mail: o.kuchai@gmail.com

Streszczenie: Książka „50 twarzy Greya” autorstwa E.L. James wspięła się na szczyt list bestsellerów w wielu krajach m.in. w Wielkiej Brytanii, Francji, czy USA. Amerykańscy badacze stwierdzili, że lektura tych książek sprzyja rozwijaniu się niepożądanych i destrukcyjnych zachowań takich jak: nadmierne picie alkoholu, zaburzenia odżywiania, podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych i trwanie w toksycznym związku. Badaniami objęto 40 niezamężnych 18-19 letnich kobiet, mieszkających w województwie kujawsko- pomorskim, które przeczytały przynajmniej jeden tom, albo obejrzały przynajmniej jedną ekranizację powieści z cyklu „50 twarzy Greya”. Celem artykułu jest ukazanie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób atmosfera panująca w rodzinie determinuje fascynację cyklem powieści E.L. James? oraz jakie zmiany zaszły w życiu badanych po konfrontacji z przeczytanymi treściami?

Słowa kluczowe: atmosfera w rodzinie, fantazja, poczucie osamotnienia, Grey, skutki greyomanii, nastolatki.

Introduction. Książka „50 twarzy Greya” autorstwa E.L. James wspięła się na szczyt list bestsellerów w wielu krajach m.in. w Wielkiej Brytanii, Francji, Polsce. W USA trafiła do słynnego zestawienia „New York Timesa”, gdzie zajmowała przez 10 tygodni pierwsze miejsce na liście bestsellerów, podczas gdy, drugi i trzeci tom zajmowały kolejne miejsca [4]. Popularność powieści wpłynęła na decyzję o jej ekranizacji. Pierwsza część pt. „50 twarzy Greya” (światowa premiera 09 lutego 2015 r.) zarobiła 570 489 358 dolarów [15]. W Polsce film ustanowił kinowy rekord. Przez pierwsze trzy dni obejrzało go... 834 479 widzów [14]. Druga część „Ciemniejsza strona Greya” (premiera 07 lutego 2017 r.), przyniosła dochód w wysokości 380 981 543 [15]. To, że saga o Greyu stała się tak popularna uświadamia nam, że w kulturze zachodu zaszły głębokie przemiany wartości. Banalne słownictwo, masa powtórzeń, niepoprawne zredagowanie całego tekstu, a książka wciąż się sprzedaje.

Amerykańscy badacze stwierdzili, że lektura tych książek sprzyja rozwijaniu się niepożądanych i destrukcyjnych zachowań takich jak: nadmierne picie alkoholu, zaburzenia odżywiania, podejmowanie ryzykownych zachowań seksualnych i trwanie w toksycznym związku. Aż 25 proc. czytelniczek nie odeszło od partnera, który na nie krzyczał lub je poniżał. U kobiet, które przeczytały więcej niż jedną część tendencja ta była częstsza. 34 proc. nie rezygnowały również ze związków z mężczyznami, którzy objawiali tendencje do stalkingu. Ponadto naukowcy stwierdzili, że badane miały skłonność do zaburzeń odżywiania. Aż 75 proc. z nich przyznało, że powstrzymywało się od jedzenia na

co najmniej jeden dzień lub korzystało ze specyfików, które miały przyspieszyć odchudzanie. Kobiety, które przeczytały wszystkie trzy książki z serii 65 proc. częściej spożywały co najmniej pięć lub więcej napojów alkoholowych przez sześć lub więcej dni w ostatnim miesiącu i były bardziej narażone na posiadanie 5 lub więcej partnerów seksualnych od nieczytających [1].

Analysis of recent researches and publications. Tacy naukowcy zajęli się badaniem problemu A. E. Bonomi, J. M. Nemeth, L. E. Altenburger, M. L. Anderson, A. Snyder, I. Dotto, P. Witczuk.

Purpose. Celem tej pracy jest atmosfera panująca w rodzinie a fascynacja serią powieści z cyklu „50 twarzy greya” -komunikat z badań.

Methods. Teoretyczne (analiza literatury filozoficznej, pedagogicznej, psychologicznej).

Results.

Poczucie osamotnienia w rodzinie. W okresie transformacji systemowej znacznie nasiliło się zjawisko dysfunkcjonalności rodziny. Wyraża się ono między innymi osłabieniem więzi uczuciowej między członkami, utratą poczucia przynależności oraz eliminowaniem sfery emocjonalnej na korzyść wartości materialnych [2]. Dlatego wzrasta liczba dzieci przeżywających dotkliwe osamotnienie wśród osób formalnie najbliższych. Najczęściej spowodowane jest ono brakiem czasu, późnymi powrotami z pracy dorosłych, ich przemęczeniem, nadmiernym angażowaniem się w sprawy zawodowe, czy towarzyskie. Źródło sieroctwa duchowego dzieci tkwi również w niedostatecznym rozumieniu ich przez rodziców. Spowodowane jest to słabym kontaktem psychicznym rodziców z dzieckiem, nieznaną jego indywidualnych potrzeb i przeżyć oraz niewłaściwym interpretowaniem jego reakcji i zachowań. W konsekwencji rodzice niewiele wiedzą o swoim dziecku [11]. Osamotnienie więc, dotyczy także osoby wychowującą się w rodzinach pełnych, chociaż często uważa się, że takie rodziny lepiej wypełniają funkcje, czy przypisane poszczególnym członkom role, w dokładniejszy sposób mogą kontrolować dziecko i poświęcać mu więcej czasu. Jednak jak wynika z badań przeprowadzonych w 2014 r. przez TNS tylko 53 proc. rodziców znajduje czas, by codziennie wspólnie z dzieckiem zjeść posiłek, 26 proc. robi to kilka razy w tygodniu. Zaledwie 46 % rodziców codziennie rozmawia z dzieckiem na każdy temat [3]. Większość przyczyn ryzykownych zachowań podejmowanych przez nastolatków związana jest właśnie ze specyfiką funkcjonowania systemu rodzinnego. Zaburzenie więzi między rodzicami a dziećmi, czy też pomiędzy samymi rodzicami prowadzi do braku lub niewystarczającego poziomu zaspokojenia szeregu ważnych potrzeb, a także powoduje zwiększone zagrożenie wystąpienia zachowań niebezpiecznych. Młodzież wychowująca się w rodzinach, gdzie więź jest słaba lub przyjmuje formy patologiczne łatwiej ulega wpływom rówieśników i mediów starając się w taki sposób zaspokoić potrzebę bezpieczeństwa, przynależności, miłości [13].

Uwagi metodologiczne

Badania realizowano od czerwca do września 2017 r. wśród 40- 18-19 letnich kobiet mieszkanek województwa kujawsko- pomorskiego. Dla potrzeb badań została wykorzystana procedura diagnostyczna, skonstruowana w oparciu o wielostronną eksplorację literatury przedmiotu i badań z omawianego obszaru. Zebrany za pomocą kwestionariusza ankiety materiał empiryczny miał na celu ukazanie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób atmosfera panująca w rodzinie determinuje fascynację cyklem powieści E.L.James?

Podejmując badania starano się udzielić odpowiedzi na pytania, które określały następujące problemy badawcze:

- Czy rodzina zaspokajała badanym podstawowe potrzeby tj. miłości, akceptacji,

bezpieczeństwa?;

- Z którym z członków rodziny badane kobiety miały najlepszy kontakt?;

- Na jakie tematy i, z którym z członków rodziny respondentki rozmawiały najczęściej?;

- Z jakich powodów badane przeczytały „50 twarzy Greya”?;

- Jakie fantazje miały nastolatki i jak zmieniło się ich życie po lekturze powieści?;

Ze względu na ograniczony dobór próby badania nie mogą być uogólnione na całą populację.

Charakterystyka badanych

Badaniami objęto 40 niezamężnych kobiet, mieszkających z rodziną pochodzenia, które przeczytały przynajmniej jeden tom, albo obejrzały przynajmniej jedną część ekranizacji powieści E. L. James z cyklu „50 twarzy Greya”. 18 z nich to mieszkanki miast: Torunia, Włocławka i Inowrocławia. 22 zamieszkują obszary wiejskie. Zmienną niezależną w badaniach była atmosfera panująca w rodzinie. Badane podzielono na dwie grupy; I stanowiły nastolatki, które określiły atmosferę panującą w rodzinie jako dobrą lub bardzo dobrą. II grupa to nastolatki z poczuciem osamotnienia. Obie grupy liczą po 20 kobiet.

Wnioski z badań

Atmosfera panująca w rodzinie a poczucie osamotnienia

Brak czasu dla potomstwa to swoisty symbol współczesnego poczucia osamotnienia. Dziecko spędzając większość czasu samo, w oczekiwaniu na powrót rodziców przeżywa rozterki związane z własną tożsamością, pojawia się uczucie buntu, niesprawiedliwości i wyobcowania. Podobnie, konflikty w rodzinie, rozwody i rozstania rodziców często przyczyniają się do wzrostu poczucia samotności. Te czynniki nie sprzyjają prawidłowej realizacji podstawowej potrzeby poczucia bezpieczeństwa [8]. Efektywna komunikacja w rodzinie jest jednym z najważniejszych uwarunkowań prawidłowego jej funkcjonowania. Niezbędnym warunkiem dobrej komunikacji jest łatwość prowadzenia rozmów, świadcząca z jednej strony o braku istotnych barier, a z drugiej – o wzajemnej dostępności członków rodziny. Według danych z ostatnich badań HBSC 85,5% ankietowanych uczniów ocenia swoje rozmowy z matką jako łatwe lub bardzo łatwe, natomiast z ojcem już tylko 72%. Młodzież, która mieszka z obojgiem biologicznych rodziców, częściej ocenia swoje rozmowy z matką i ojcem, jako łatwiejsze niż ich rówieśnicy wychowujący się w rodzinach niepełnych [12]. Badacze zjawiska wskazując na konsekwencje monoparentalności podkreślają, że więcej trudności i niedomagań w zakresie pełnienia ról rodzicielskich występuje w rodzinach stworzonych przez samotne kobiety. Trudności te ujmuje się najczęściej w kategorii: materialne (wynikają z braku drugiego żywiciela rodziny), psychiczne (wynikające z braku emocjonalnego wsparcia ze strony mężczyzny), opiekuńcze (spowodowane zwielokrotnieniem obowiązków domowych) i wychowawcze (spowodowane brakiem wsparcia wychowawczego ze strony ojca i swoistych dla mężczyzny oddziaływań wychowawczych) [10]. Matki samotnie wychowujące dzieci nie zawsze mogą więc poświęcić im odpowiednią ilość czasu wolnego.

W I grupie 16 badanych zadeklarowało, że w domu najczęściej rozmawia z matką, 4 z rodzeństwem. 15 matek poświęca córkom każdą wolną chwilę, 3 do 2 godzin dziennie, 2 mniej niż pół godziny. Ojcowie spędzają z córkami znacznie mniej czasu: 12 ok. 15 minut dziennie, 6 od 1 do 2 godzin dziennie, 2 każdą wolną chwilę. 12 badanych rozmawia z matkami swobodnie na każdy temat, 4 o problemach sercowych, 3 o szkole, 1 o „podwyższe kieszonkowego”. Rozmowy z ojcami nie są tak intensywne, ani urozmaicone. Na wszystkie tematy z rodzicem rozmawiają tylko 2 badane, o problemach finansowych 10, ale aż 8 zadeklarowało, że z ojcem nie rozmawiają [*w dni powszednie ojca widuję może 10 minut dziennie. Widuję, ale nie rozmawiam. Nie można nazwać rozmową pośpiesznie*

wypowiedzianych zdań: *wszystko ok?, całki opanowane do klasówki?, za rok matura he, he. W weekendy jest jeszcze gorzej, albo śpi, albo naprawia samochód*- wypowiedź uczennicy LO z Torunia].

Wśród badanych z II grupy tylko 6 zadeklarowało, że matki poświęcają im każdą wolną chwilę. 5 nastolatek rozmawia z matką do dwóch godzin dziennie (związane jest to głównie z posiadaniem przez matki młodszych dzieci), 7, że krócej niż godzinę (praca zawodowa, nałogi), a 2 stwierdziły, że matki nie poświęcają im czasu z powodu posiadania nowego partnera. Najczęściej nastolatki rozmawiają z matkami na wszystkie tematy (7) lub problemy związane z nauką (5). Tylko 5 badanych zadeklarowało prowadzenie z ojcem swobodnych rozmów.

Fascynacja cyklem powieść E.L. James

Konieczność wychowania w dziedzinie seksualności wynika z szeregu negatywnych, a nawet tragicznych zjawisk, związanych z tą sferą i występujących w różnym natężeniu na całym świecie. Są to m.in.: choroby przenoszone drogą płciową, ciąża nastolatek, aborcje. Już od najmłodszych lat dziecko styka się z nadmiarem bodźców seksualnych, który tworzy nierzadko sztuczne potrzeby i niemożliwe do zrealizowania oczekiwania seksualne. Sposób, w jaki sfera płciowa przedstawiana jest w środkach masowego przekazu, (w tym w książkach erotycznych) często zachęca do podejmowania pochopnych i nieodpowiedzialnych decyzji. Młodzież, która „edukuje” się korzystając z takich źródeł traktuje seks jak egzamin, który trzeba szybko zdać. Dlatego też tematyka seksualno-rozrodcza podejmowana w rodzinie nie powinna stanowić wstydliwego tabu. Nie powinna, ale...stanowi. Polskie nastolatki deklarują bardzo dużą łatwość w komunikacji z rodzicami. Mimo tego, nie zawsze chcą sobie rozmawiać „o tych sprawach” z rodzicami, a rodzice nie traktują swoich dzieci, jako istot seksualnych [5]. A właśnie poczytność i oglądalność serii o Greyu powinna skłonić dorosłych do szczerych rozmów z nastolatkami.

W I grupie 11 badanych przeczytało wszystkie 3 tomy powieści, 6 I tom, jedna I i II tom, 2 nie czytały. 8 obejrzało obydwie zekranizowane części, 7 tylko pierwszą. 7 badanych pozytywnie ocenia sagę o Greyu (książkę lub film), 4 negatywnie, ale aż 9 nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. W II grupie całość przeczytało 17 nastolatek, I tom 3; 13 obejrzały dwie części, 5 pierwszą część. Większość badanych (11) pozytywnie ocenia historię o Greyu, 8 negatywnie, 1 nie miała zdania. Łącznie całą serię przeczytało 28, a obejrzało 21 nastolatek. Statystycznie częściej wszystkie tomy powieści przeczytały nastolatki osamotnione w rodzinie (17), oraz mieszkanki wsi (18). Natomiast obie zekranizowane części częściej obejrzały także mieszkanki wsi (12). 16 respondentek sięgnęło po książkę za namową koleżanki [*musisz przeczytać; jak się zacznie to nie można przerwać; wciągająca, zachwycająca, prawdziwa książka dla nas*- cytaty z kwestionariusza ankiety], 12, bo powieść reklamowano jako bestseller, 5 ponieważ „wszyscy czytali i nie można być outsiderem”, 1 otrzymała w prezencie. 36 badanych wypożyczyło książkę w bibliotece (20 musiało zapisać się w kolejce).

18 letnia dziewczyna jest już pełnoletnia, ale jeszcze nie na tyle dojrzała, żeby wiedzieć co oznacza zdrowa relacja między dwojgiem ludzi. Często nie potrafi odróżnić erotycznej fascynacji, pożądania, zauroczenia od miłości. Jeżeli więc, nie będzie miała w domu odpowiednich wzorców (połowa badanych wychowywała się w rodzinach monoparentalnych), to po tak silnie działającej na wyobraźnię lekturze może sobie zakodować, że udany związek to relacje przemocowe. Niepokój wzbudza model związku, który ta książka promuje, że życie to nieustannie uprawiany seks w konwencji BDSM (bondage, dyscyplina, sadyzm i masochizm) i narzucanie drugiej osobie swojej wizji łączących ich relacji. Szczęśliwe są te dziewczęta, które przeczytały książkę (obejrzały film) i mogły przedyskutować to z osobą dojrzałą, np. z matką. W I grupie 7 respondentek o wrażeniach po przec-

zytaniu powieści rozmawiało z koleżankami, 5 z chłopakiem, 4 z mamą. W II grupie 12 rozmawiało z koleżankami, 6 z mamą, a 2 z chłopakiem.

Siła, a zarazem niebezpieczeństwo popularności omawianych powieści tkwi w tym, że odnoszą się one do fantazji wielu kobiet o byciu wyjątkową i wartą starań. W I grupie 8 badanych zadeklarowało, że po lekturze książki/obejrzeniu filmu nie miały żadnych fantazji, 6 marzyło o takim mężczyźnie jak Christian Grey, 6 o uprawianiu seksu jak główni bohaterowie powieści. W II grupie fantazji nie miały 3 respondentki, 8 marzyło o poznaniu bogatego, przystojnego mężczyzny i uprawianiu z nim nietypowego seksu, 7 chciało spotkać opisywanego mężczyznę, a 2 praktykować niekonwencjonalne zachowania seksualne. Fantazje są potrzebne człowiekowi gdyż, jak twierdzi Eva Illouz „fantazja niweluje niedostatek i konflikt, zaprzeczając po prostu ich istnieniu, jest sposobem nie tylko na pokonanie ograniczeń rzeczywistości, ale również na włączenie tej rzeczywistości do gestu ucieczki” [4]. Niebezpieczeństwo pojawia się wówczas, gdy marzenia oparte o lekturę z pogranicza pornografii próbuje się wcielić w życie. W I grupie 6 nastolatek stwierdziło, że po lekturze powieści w ich życiu nastąpiły zmiany w sferze erotycznej, 4 zaczęły się niebezpiecznie odchudzać, 2 nadmiernie pić wino, 10 nie zaobserwowało zmian.

W II grupie 10 nastolatek zadeklarowało zmiany w swoim dotychczasowym życiu seksualnym, 10 zaczęło się odchudzać, 5 przesadnie dbać o siebie (kupowanie markowych ubrań, kilkakrotne w ciągu tygodnia wizyty u kosmetyczki i fryzjera, wynajęcie trenera personalnego- mimo braku odpowiednich funduszy), 3 zaczęły pić wino, 1 zerwała z partnerem [*po lekturze zrozumiałam, że ja i mój chłopak mnie pasujemy do siebie. On nic nie umie. Stać mnie na kogoś lepszego- wypowiedź respondentki*]. 6 badanych stwierdziło, że ani film, ani książka nie wywołały w ich życiu żadnych zmian. Częściej na zmiany w życiu seksualnym i odchudzanie się jako efekt „greyomanii” wskazywały dziewczęta z II grupy [*ważę 58 kg i teraz wiem, że muszę zrzucić co najmniej 5 kg; bohaterka miała powodzenie, bo była chuda; faceci lubią chude; Ana była szczupła, prawie nic nie jadła, a on kazał jej ćwiczyć z osobistym trenerem, bo szczupłe kręca mężczyzn; seks w samochodzie to jest to- wypowiedzi badanych*]. Szczegółowe dane na ten temat zamieszczono w tab. 1.

Tab. 1 Deklarowane zmiany w zachowaniach badanych po lekturze powieści lub/i po obejrzeniu filmu ze względu na strukturę rodziny, rodzaj szkoły i miejsce zamieszkania.

Zmiany Czynniki	Zmiany w sferze seksualnej	Zaczęła się odchudzać	Zaczęła pić wino	Zaczęła o siebie dbać	Zerwała z chłopakiem	Brak zmian
I grupa	6	4	2	-	-	10
II grupa	10	10	3	5	1	6
Miasto	5	4	2	2	1	10
Wieś	11	10	3	3	-	6

Źródło: badania własne.

Liczby nie zgadzają się do 40, gdyż badane mogły wskazać więcej niż 1 odpowiedź.

Discussion. W okresie dorastania, wczesnej adolescencji coraz większy wpływ na młodego człowieka ma środowisko rówieśnicze i media. Nie każdy ma tyle sił, żeby być nonkonformistą, wielu żeby istnieć w grupie uważa, że trzeba się dostosować. Większość respondentek przeczytała książkę bądź wybrała się do kina pod wpływem środowiska [*przyjaciółka mówiła, że warto przeczytać; wszyscy czytali, nie mogłam być gorsza; nie chcę odstawać od reszty, przeczytałam, żeby wiedzieć o czym inni mówią, poszłam do kina, bo wszyscy szli; koleżanka była zachwycona filmem, mówiła, że to 2 godziny*

lüksu- wypowiedzi badanych]. Należy pamiętać, że I tom książki został opublikowany w 2012 r., a premiera jego ekranizacji miała miejsce w 2015 r., więc badane przeczytały książkę i/lub obejrzały film będąc niepełnoletnimi. Dla niedojrzałych dziewcząt (a także i chłopców) kontakt z tak silnie działającymi na wyobraźnię treściami (adoracja, pieniądze, wpływy, namietność, seks) jest niebezpieczna. Trudno w dzisiejszych czasach zabronić młodzieży kontaktu z taką literaturą. Zakazany owoc smakuje najlepiej, więc zamiast zakazywać, należy rozmawiać, uświadamiać. Ale nie może to być tylko zadanie dla rodziców. Młodzież nie chce rozmawiać z rodzicami na oczywiste wydawać by się mogło tematy dotyczące życia płciowego np. dojrzewanie. Trudno więc sobie wyobrazić akces na dialog o tak „pikantnej” treści. Seksualność ma różnorodne odcienie i bardzo ważne jest, aby wyjaśnić nastolatkom, że to, co widzą na stronach filmów pornograficznych lub czytają w książkach o takim zabarwieniu nie odpowiadają rzeczywistości. Nauczenie młodzieży rozróżniania fikcji od rzeczywistości to zadanie nie tylko dla rodziców, ale dla nauczycieli, specjalistów od zdrowia seksualnego. To właśnie oni powinni zaangażować nastolatków w konstruktywne rozmowy na temat seksualności, wizerunku ciała i ról płciowych, zdrowych relacji, zanim zaczną tworzyć swoje związki. Nie można unikać rozmów z dziećmi na żaden temat. Młodzi nie wyposażeni w odpowiednią wiedzę po takiej lekturze i pod wpływem kolegów mogą podejmować ryzykowne zachowania seksualne.

Podsumowując należy stwierdzić, że:

- większość z badanych bez względu na atmosferę panującą w domu zadeklarowało, najlepszy kontakt emocjonalny mają z matką;
- ponad połowa stwierdziła, że matki poświęcały im każdą wolną chwilę i mogą z nimi rozmawiać swobodnie i na każdy temat;
- 28 kobiet przeczytało całą serię o Greyu, a obie ekranizacje obejrzało 21 badanych. Większość (18) wypowiada się o nich pozytywnie;
- 16 kobiet sięgnęło po książkę za namową koleżanki, a 12 pod wpływem reklamy (książka przedstawiana była jako bestseller);
- najczęstszą fantazją pojawiającą się po lekturze była chęć poznania mężczyzny podobnego do głównego bohatera ;
- 16 kobiet zadeklarowało, że pod wpływem książki lub filmu zmieniło się ich życie seksualne (naśladownictwo bohaterów);

Atmosfera panująca w rodzinie oddziałują na fascynację cyklem powieściowym. Dziewczęta z rodzin zaspokajających potrzeby emocjonalne **rzadziej** od ich rówieśniczek, które czuły się osamotnione w domu:

- przeczytały wszystkie tomy i obejrzały obie ekranizacje;
- pozytywnie oceniły treści w nich eksponowane;
- snuły fantazję po lekturze książki;
- zmieniły swoje dotychczasowe życie chcąc naśladować głównych bohaterów.

Dziewczęta z rodzin niezaspokajających potrzeb, szczególnie z tych, w których matki nie poświęcają im czasu wolnego (nowy partner, praca, nałogi), które czują się w domu osamotnione zdecydowanie częściej deklarują się jako fanki powieści, cytują jej fragmenty. Snują też fantazje, głównie seksualne i wcielają je w życie. Dla nich te książki to ucieczka od rzeczywistości i przeniesienie się w „piękny, bajkowy i...bogaty świat” [*matka Any, też o nią nie dbała, tak jak moja o mnie. Może ja też będę miała tyle szczęścia i spotkam takiego mężczyznę- absolwentka ZSZ- mieszkanka wsi; jaki on był bogaty, też bym tak chciała- uczennica Technikum –mieszkanka miasta- wypowiedzi badanych*].

Od wielu lat zajmuję się badaniem przyczyn i skutków samotnego rodzicielstwa, a przede wszystkim zawierania związków wymuszonych przez ciążę, badam też losy tych osób [6]. Wyniki badań ukazują, że przyczynami ryzykownych zachowań seksualnych są m.in. chłód uczuciowy i osamotnienie dziecka w rodzinie oraz brak wiedzy o życiu sek-

sualnym. Nie powinniśmy młodzieży zostawiać samej z pytaniami po lekturach książek erotycznych. Treści o zabarwieniu seksualnym zawsze się dobrze sprzedawały i miały duży zasięg, więc na rozmowę z nastolatkami rodzice, nauczyciele, wychowawcy pracownicy oświaty i kultury powinni zawsze znaleźć czas. Bo jeśli nie my, dorośli, to kto?

Bibliografia:

1. Bonomi A. E., Nemeth J. M., Altenburger L. E., Anderson M. L., Snyder A., Dotto I., Fiction or Not? Fifty Shades is Associated with Health Risks in Adolescent and Young Adult Females, „Journal of Women's Health”, 2014, 23(9).
2. Cudak H. Szkice z badań nad rodziną, Kielce, 1995.
3. Ile czasu rodzice poświęcają swoim dzieciom? , raport TNS, lipiec 2014, http://www.tnsglobal.pl/archiwumraportow/files/2014/07/K.047_Ile-czasu-rodzice-poswiecaja-swoim-dzieciom_O05a-14.pdf (stan na 27 czerwca 2017).
4. Illouz E., Hardkorowy romans. Pięćdziesiąt twarzy Greya, bestsellery i społeczeństwo, przekład J. Konieczny, Warszawa, 2015.
5. Kempieńska U., Małżeństwa młodocianych. Cięża, ślub i co dalej...?, Toruń 2012.
6. Kempieńska U., Potrzeba pracy socjalnej z nastoletnimi małżeństwami i ich rodzinami, „Praca Socjalna” 2015, nr 2.
7. Kempieńska U., Wybory życiowe dzieci małżonków młodocianych, Poznań 2013.
8. Kowalewska M., Goździalska A., Jaśkiewicz J., Cierpienie w samotności wśród ludzi – o samotności dziecka we współczesnej rodzinie, „Państwo i Społeczeństwo” 2013 (XIII) nr 1, s. 100.
9. Lista bestsellerów „Gazety Wyborczej”- styczeń 2013, 26 marzec 2013, http://wyborcza.pl/1,75410,13628327,Lista_bestsellerow__Gazety_Wyborczej____styczen_2013.html (stan na 17 maja 2017).
10. Maciarz A., Macierzyństwo w kontekście zmian społecznych, Warszawa 2004.
11. Maciarz A., Sieroctwo duchowe dzieci, „Problemy Opiekuńczo – Wychowawcze”, 1991, nr 6.
12. Tabak I., Łatwość rozmów z rodzicami w: J. Mazur J. (red.), Zdrowie i zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej w Polsce na tle wybranych uwarunkowań socjodemograficznych. Wyniki badań HBSC 2014, Warszawa 2015.
13. Trubiłowicz E., Model wczesnej interwencji i adaptacji zawodowej P. I. Program profilaktyczny seksualnych zachowań ryzykownych młodzieży szczególnego ryzyka, Lublin, Warszawa 2014.
14. Witczuk P., Na czym polega fenomen Greya?, 01 marca 2015, <http://artykulypatrykwitczuk.blox.pl/2015/03/Na-czym-polega-fenomen-Greya.html> (stan na 10 maja 2017).
15. www.filmweb.pl (stan na 18 października 2017 r.).

ATMOSPHERE IN THE FAMILY AND FASCINATION WITH NOVELS FROM THE SERIES "50 SHADES OF GREY" - RESEARCH COMMUNIQUE

Urszula Kempieńska

Abstract. *The book "50 Shades of Grey" by E.L. James got to the top of bestseller lists in many countries including the United Kingdom, France or the USA. American researchers have found that reading these books leads to the development of undesirable and destructive behaviors such as excessive drinking, eating disorders, risky sexual behavior and toxic relationships. The research covered 40 unmarried 18-19 year-old women living in the Kujawsko-Pomorskie voivodeship who read at least one volume of the series or watched at least one film based on the novel "50 Shades of Grey." The purpose of this*

article is to answer the question of how the atmosphere in the family determines the fascination with the cycle of the novels by E.L. James? What changes have taken place in the lives of the respondents after the confrontation with the text of the novels?

Keywords: Atmosphere in the family, fantasy, loneliness, Grey, effects of greynomania, teenagers.

УДК 37.378

ЕКЗАМЕН ЯК ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП ПЕРЕВІРКИ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ШКОЛИ

Renata Brzezińska, doctor, director

Pedagogical Institute of Cuiavian University in Włocławek, Poland

e-mail: pedagogia1@wp.pl

Т. П. Кучай, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

e-mail: kuchay@ukr.net

Анотація. У статті висвітлюється екзамен як підсумковий етап перевірки отриманих знань учнів у навчально-виховному процесі школи. Розглядається екзамен, що є підсумковим етапом вивчення усієї дисципліни або її частини і має за мету перевірку знань учнів. Екзамен дає можливість кожному учневі у порівняно короткий проміжок часу осмислити весь пройдений курс у цілому, сконцентрувати увагу на вузлових його моментах, закріпити у пам'яті його основний зміст. Розкрито основні види екзаменів. Описується Державна підсумкова атестація, що проводиться в загальноосвітніх навчальних закладах з предметів, які містяться в інваріантній частині типових навчальних планів за збірниками, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

Ключові слова: екзамен, школа, учень, освіта, Державна підсумкова атестація.

Актуальність (Introduction). Оцінювання навчальних досягнень учнів є одним із необхідних компонентів навчально-виховного процесу, оскільки дає змогу одержати якісну характеристику засвоєння учнями навчального матеріалу. Вчитель має змогу оцінити позитивні і негативні аспекти своєї роботи, і, по можливості, вносити зміни в методи роботи, шукаючи той індивідуальний стиль, який і творить справжнього педагога, та й учень не стоїть осторонь процесу оцінювання, виробляючи своє ставлення до оцінювальних знань, адже думка друзів, товаришів, батьків про його шкільні успіхи йому не байдужа [1].

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вивченню екзамену як підсумкового етапу перевірки отриманих знань учнів у навчально-виховному процесі школи присвячено праці А. Алексюка, Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєва, С. Гончаренко, Н. Буринської, І. Лернера, В. Паламарчука, П. Сікорського, В. Сухомлинського, С. Сухорського, О. Ярошенко та ін.

Мета (Purpose). Метою даної роботи є вивчення екзамену як підсумкового етапу перевірки отриманих знань учнів у навчально-виховному процесі школи.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури).

Результати (Results). Важливу роль у поповненні і удосконаленні знань відіграє